

SJEĆANJE NA TVORNICU: PROŠLOST I SADAŠNJOST INDUSTRIJE

Ovim tematskim blokom želimo dati svoj prilog rastućem interesu za kulturno-antropološka istraživanja “običnih ljudskih” odgovora na sraz suvremenih politika rada i sjećanja na rad u razdoblju kada je “pokretna traka” bila simbol prosperiteta, a ljudske biografije uglavnom linearne, jednako na Zapadu i na Istoku. Na tu temu, koja je jedna od okosnica projekta “Transformacija rada u posttranzicijskoj Hrvatskoj” (TRANSWORK; HRZZ, IP-2016-06-7388), organizirali smo (u suradnji s Leibniz-Institut für Ost- und Südosteuropaforschung iz Regensburga) panel na 14. kongresu SIEF-a (2019), otkud objavljujemo radove Tanje Petrović, Joãoa Santosa i Petra Bagarića. Iva Kosmos, Nina Vodopivec i Jozefina Ćurković svojim su tekstovima odgovorile na naš prošireni poziv.

Tekstovi temata odgovaraju na temu prošlosti i sadašnjosti industrije analizom i promišljanjem etnografskih terena koje obilježava nestanak: gašenje velikih brodogradilišta (Santos) i tvornica (Kosmos, Petrović, Vodopivec, Ćurković), brisanje jasne graničnice između vremena rada i dokolice i klizanje srednje klase ka dnu društvene stratifikacije (Bagarić). Istodobno, oni upućuju na točke susreta industrijskih, neindustrijskih i postindustrijskih iskustava, u stvaranju “industrijske baštine” i “reaktualizaciji narativa o tvornici” (Ćurković), vlasničkom restrukturiranju tvornica (Vodopivec, Santos), ali i u tenziji između proizvodnog i neproizvodnog sektora koja seže i u razdoblje socijalizma (Kosmos, Petrović). S druge strane, sjećanja na rad kakav je bio nekad koja su zabilježili autori radova temata ponavljaju već stalna mjesta “nostalgičnih sjećanja na socijalizam”: o tvornici koja je bila “naša”, u jugoslavenskom slučaju ne toliko zbog neposrednih efekata Osnovnog zakona o upravljanju državnim privrednim poduzećima i višim privrednim udruženjima od strane radnih kolektiva iz 1950. godine koliko zbog činjenice da je u istoj tvornici nerijetko radilo više članova obitelji, da je tvornica bila generator društvenog života i urbanističkih promjena, jamac sigurnosti i prosperiteta pojedinaca i zajednice (Vodopivec). Fokus temata na promjene u prostoru rada, koje obuhvaćaju i pomak od kulture solidarnosti ka kulturi kompetitivnosti i individualizma (Santos, Bagarić), upućuje na nužnost propitivanja interpretacija svjedočenja o “gubitku” koje se, jednako na Zapadu i na Istoku, formiraju oko pojma nostalgije i, zahvaćajući i činjenične iskaze, normaliziraju ideju o radu koji je fleksibilan i mobilan, katkad i rizičan, a često prekaran.

Reana Senjković